

Clovis, premier roi de France

À la fin du IVe siècle avant J.-C., l'empire romain fut divisé en deux parties : la partie orientale centrée sur Byzance ou Constantinople, et l'occidentale sur Rome. Chacune d'elles avait son empereur et, en théorie, ils gouvernaient l'empire ensemble. Mais en pratique, durant les cent années qui suivirent, les deux moitiés se séparèrent de plus en plus. Au Ve siècle, l'empire d'Occident s'effondra complètement. En 476, Romulus Augustule, dernier empereur d'Occident, fut déposé par le chef barbare Odoacre. Quant à l'empire d'Orient — Byzance —, il conserva encore sa puissance pendant mille ans.

Les Romains, cherchant à s'expliquer cet effondrement de leur empire, se demandaient si c'était une punition des dieux qu'ils avaient rejetés pour embrasser le christianisme, ou s'ils avaient cherché l'impossible en voulant concilier le christianisme avec les idées préchrétiennes. Un homme répondit à leurs questions. Il s'appelait Augustin. Dans son livre *La Cité de Dieu*, il affirme qu'une grande partie de la philosophie grecque peut être conciliée avec la doctrine chrétienne. Il donna aux habitants de l'empire ébranlé une nouvelle formule de vie. Mais le pouvoir n'était plus aux mains des Romains. La question était de savoir si les nouveaux maîtres de l'Europe occidentale, les Germains, pourraient mettre cette règle de vie en pratique. La réponse fut donnée par Clovis, un Franc salien, qui devint le premier roi de France et le fondateur de la dynastie mérovingienne.

En 481, à peine âgé de quinze ans, Clovis succéda à son père Childéric. En 486, il battit à Soissons (S) le commandant romain Syagrius, et il transféra sa résidence de Tournai (T₁) à Paris (P). En 506, il défit une tribu germanique arienne, les Alamans, à Zulpich (Z) ou Tolbiac, près de Cologne (K). Ensuite, il se convertit au christianisme et se fait baptiser à Reims (R).

Grâce à une dernière victoire sur Alaric, roi des Visigoths, à Vouillé (V) en 507, il étendit son royaume de la mer du Nord aux Pyrénées.

La royauté devint héréditaire, indépendante de l'assemblée du peuple.

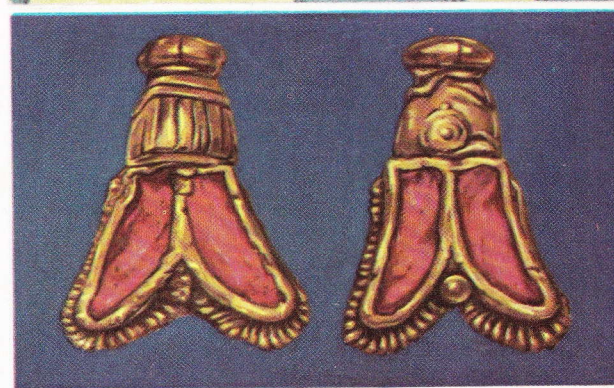
Clovis fit rédiger la loi salique ou droit coutumier des Francs saliens. Cette loi établit le tarif des châtiments et des amendes qui punissent chaque crime ou méfait. Elle décrète aussi que les femmes sont exclues de la succession à la terre, ce qui fut une des causes de la Guerre de Cent Ans et ce qui eut, dans la suite, une grande influence dans l'histoire des dynasties en Europe occidentale.

À la mort de Clovis, en 511, son royaume fut partagé entre ses quatre fils. À peine créée, la Gaule franque est ainsi divisée en : Neustrie au nord-ouest, Austrasie au nord-est, Aquitaine au sud-ouest et Bourgogne au sud-est. Les rois de ces territoires, et surtout les reines Brunehaut et Frédégonde, se firent une guerre acharnée.

En haut : Baptême de Clovis.

Carte du royaume des Francs : T = Toulouse; V = Vouillé; P = Paris; S = Soissons; T₁ = Tournai; K = Cologne; Z = Zulpich; T₂ = Trèves; R = Reims; D = Dijon. Deux abeilles d'or, emblèmes des rois mérovingiens.

En bas : une page de la loi salique et un spécimen de l'art mérovingien.

CLOVIS, DE KONING DER FRANKEN

Ten tijde van de val van het Romeinse Rijk liet de kaart van Europa aan duidelijkheid wel wat te wensen over. Sinds het midden van de vierde eeuw van onze jaartelling was het Rijk in twee delen verdeeld: het Oostromeinse Rijk met Constantinopel als centrum, en het Westromeinse Rijk, waarvan Rome het middelpunt bleef. Elk deel had zijn eigen keizer en beide heersers regeerden gezamenlijk over het gehele Romeinse Rijk, althans in theorie. In de praktijk echter vertoonden de twee delen de neiging, steeds verder uit elkaar te groeien. Dit duurde zo honderd jaar, tot in de vijfde eeuw voor het westelijk deel de volledige ondergang kwam. Het oostelijk deel, Byzantium, bewaarde nog gedurende eeuwen nadien veel van zijn kracht en grootheid.

Hoe voelden zich de Romeinen zelf, toen ze de macht van Rome steeds maar zagen slinken? Ze wisten, dat hun voorvaderen een grootse beschaving hadden verspreid, die hoofdzakelijk op de Griekse en de vroegere Romeinse gedachtenwereld en godsdienst steunde. Velen van hen vroegen zich af of hun moeilijkheden van het ogenblik niet een straf konden zijn voor het overboord werpen van de oude goden en de overgang tot het christendom. Anderen geloofden wellicht dat ze het onmogelijke hadden geprobeerd in hun poging, het christendom met de vóór-christelijke gedachtenwereld te verbinden.

Op zulke vragen gaf Sint-Augustinus de Grote zeer duidelijke antwoorden.

Als jongeman onderwees hij met veel succes de redenaarskunst, eerst in Carthago, nadien in Rome en Milaan. Later ging hij tot het christendom over, waarop hij in 395 bisschop van Hippo, nabij Carthago, werd. Hij stierf daar vijfendertig jaar later, terwijl de Vandalen de stad belegerden.

In zijn grote werk, "Gods Stad", betoogde Sint-Augustinus, dat geen enkele door de mens gebouwde stad, zelfs niet Rome, zo belangrijk kon zijn als de stad van God. Zelfs als het Romeinse keizerrijk niet in stand kon worden gehouden, was het van het grootste belang, zo verklaarde hij, dat het christendom en de Kerk zouden blijven voortbestaan. Hij toonde ook aan, dat een groot gedeelte van de Griekse wijsbegeerte naast het christelijk

onderricht kon worden aanvaard. Zo bezorgde hij de burgers van het geschokte Romeinse Rijk een formule, die hun als levensregel kon dienen.

De macht was echter niet langer in Romeinse handen. Voor westelijk Europa kwam het er eerder op aan of de nieuwe meesters, de Germaanse volkeren, de regel van Sint-Augustinus zouden kunnen toepassen. De man die het probleem oploste, was Clovis, een Salische Frank, die niet alleen de belangrijkste figuur uit het Merovingische huis was, maar tevens als eerste koning en architect van het Frankenrijk kan worden beschouwd. Er waren vele Germaanse koninkrijken, die tijdens de vervalperiode van Rome tot bloei kwamen, waar men het niet eens was met een belangrijke stelregel uit de Romeinse Kerk. Ze aanvaardden de zogenaamde "ketterij van Arius", die de goddelijkheid van Christus loochende. Deze godsdienstige onenigheid was één van de factoren, die aanleiding waren tot hun vroege ineenstorting. Clovis werd een orthodox lid van de Katholieke Kerk en bouwde een koninkrijk op, dat zich van de Pyreneeën tot het Kanaal uitstreckte.

Hij werd koning over een klein gedeelte van het huidige Frankrijk in 481, toen hij slechts vijftien jaar oud was. Nadat hij in 486 de Romeinse aanvoerder Syagrius te Soissons (S) had verslagen, verplaatste hij zijn hoofdstad van Doornik (TI) naar Parijs (P). In 506 versloeg hij te Zulpich (Z), nabij Keulen (K), de Germaanse volksstam der Alemanen, die het Arianisme aanhing. Onmiddellijk na deze overwinning bekeerde Clovis zich tot het katholicisme: hij werd te Reims door Sint-Remigius gedoopt. Later zouden alle Franse koningen daar gekroond worden. Door zijn laatste overwinning, die hij in 507 op het slagveld van Vouillé (V) op de Visigotische koning Alarik behaalde, breidde Clovis zijn koninkrijk tot aan de Pyreneeën uit.

Clovis was één der vaders van de Salische wet, die aan vrouwen het opvolgingsrecht op de troon ontzegde. Deze wet zou later een ernstige weerslag op de Europese geschiedenis hebben. Het embleem van Clovis was de gouden bij, die sommige geschiedschrijvers in de lelie, symbool van de latere Franse koningen, menen terug te vinden.

Links : Het doopsel van Clovis en een bladzijde uit een verlichte kopie van de Salische Wet. **Rechts :** Het koninkrijk van Clovis, zijn embleem, en een voorbeeld van een Merovingisch juweel. P = Parijs ; S = Soissons ; V = Vouillé ; T = Toulouse ; R = Reims ; D = Dijon ; TI = Doornik ; T2 = Trier ; Z = Zulpich ; K = Keulen.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.